

## Ενότητα παραγράφου

Μια καλή παράγραφος, εκτός από το σαφή σκοπό και την επαρκή ανάπτυξή της, πρέπει να έχει και ενότητα, δηλαδή να μην περιέχει λεπτομέρειες άσχετες προς την κύρια ιδέα.

**Ποιες λεπτομέρειες της ακόλουθης παραγράφου χαλούν την ενότητά της;**

*Π. χ. Με την ανάπτυξη του τουρισμού δημιουργήθηκαν καλύτερες προοπτικές σε ορισμένα σχετικά επαγγέλματα ή εμφανίστηκαν νέα, για να καλύψουν τις ανάγκες. Έτσι σε όλα τα μέρη που παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον έχουν κτιστεί τεράστια ξενοδοχειακά συγκροτήματα, τα οποία απασχολούν πολλούς υπαλλήλους. Ξενοδοχειακός υπάλληλος είναι και ο πατέρας μου. Επίσης, πολλαπλασιάστηκαν τα εστιατόρια καθώς και όλα τα καταστήματα που διαθέτουν αγαθά ή προσφέρουν υπηρεσίες στους ταξιδιώτες. Τώρα, με την αύξηση της τουριστικής κίνησης χρησιμοποιούνται περισσότερα πλοία, αεροπλάνα, λεωφορεία και επομένως βρίσκουν δουλειά πολλοί άνθρωποι στα συγκοινωνιακά μέσα. Αλλά παράλληλα με όλα αυτά, προέκυψε η ανάγκη να δημιουργηθούν νέα επαγγέλματα σχετικά με τον τουρισμό. Έχει γεμίσει, λοιπόν, η χώρα μας πρακτορεία και γραφεία ταξιδίων, που οργανώνουν εκδρομές, ενώ έγιναν περιζήτητα όλα τα τουριστικά επαγγέλματα κυρίως του ξεναγού. Οι καλοί ξεναγοί είναι μορφωμένοι κι ευγενικοί. Τέλος, επειδή συνηθίζεται να αγοράζουν οι ταξιδιώτες ενθύμια από τα μέρη που επισκέπτονται, έχουν ανοίξει πολλά καταστήματα που διαθέτουν αναμνηστικά αντικείμενα· μάλιστα έχω και συλλογή από αυτά. Έτσι, σ' αυτά τα μέρη αναπτύσσεται μια κοσμική κίνηση, που δίνει εισόδημα τόσο σ' αυτούς που τα πουλούν όσο και σε όσους τα κατασκευάζουν.*

## Αλληλουχία

Εκείνο που εξυπηρετεί την πορεία ανάπτυξης σε μια παράγραφο είναι να έχουμε **λογική ακολουθία των σκέψεων και των επιχειρημάτων**. Η άτακτη παράθεσή τους οδηγεί σε επαναλήψεις και επικαλύψεις, γεγονός που ζημιώνει την παράγραφο. Γι' αυτό πρέπει να **επιλέγουμε τα ουσιώδη μόνο** νοήματα και να τα κατατάσσουμε σε μια λογική σειρά.

Σε μια αφηγηματική παράγραφο οι λεπτομέρειες κατατάσσονται **κατά χρονολογική σειρά**, ενώ σε μια περιγραφική παράγραφο η κατάταξη γίνεται, **ακολουθώντας την κίνηση των ματιών του συγγραφέα**.

### ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

*Όλα τα αεροδρόμια έχουν κατά κανόνα παρόμοιες κτιριακές εγκαταστάσεις, χώρους, προσωπικό. Αυτό που δεσπόζει είναι ο ψηλός πύργος ελέγχου της κυκλοφορίας, με τα τεράστια παράθυρα γύρω - γύρω, με τα όργανα θαυμαστής ακρίβειας που ελέγχουν τα αεροσκάφη, όταν προσγειώνονται ή απογειώνονται και βοηθούν την επικοινωνία με τους κυβερνήτες τους. Στο κεντρικό κτίριο συναντάς πρώτα την τεράστια αίθουσα αναμονής, με τον κόσμο που πηγαινοέρχεται ή τους επιβάτες εδώ και εκεί: Γύρω - γύρω βρίσκονται τα εκδοτήρια εισιτηρίων, το γραφείο πληροφοριών, τα μικρά καταστήματα με τουριστικά είδη, το κυλικείο. Πιο εκεί τα γραφεία του προσωπικού, οι αποθήκες των αποσκευών και των εμπορευμάτων, η αίθουσα τράνζιτ, το τελωνείο. Έξω, η απέραντη πίστα του αεροδρομίου, οι αεροδιάδρομοι για τις προσγειώσεις και τις απογειώσεις, με τις λευκές λωρίδες, με τα φώτα, με τα άλλα σχετικά σήματα για την καθοδήγηση των πιλότων. Τέλος, περιγράφοντας ένα αεροδρόμιο δε θα μπορούσαμε βέβαια να παραλείψουμε τους ανθρώπους που εργάζονται σ' αυτό, με τις στολές ή φόρμες: το προσωπικό αέρος (τους πιλότους, τις αεροσυνοδούς κ.λ.π.), καθώς και το προσωπικό του εδάφους (τους ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας, τους τεχνικούς, τους υπαλλήλους των γραφείων, τους συνοδούς εδάφους, το βοηθητικό προσωπικό κ.λ.π.).*

**1. Να εξετάσετε αν, στο ακόλουθο παράδειγμα υπάρχει αλληλουχία νοημάτων. Αν δεν υπάρχει, να βάλετε τις περιόδους σε τέτοια σειρά, ώστε να την εξασφαλίσετε.**

*Απομονώνουμε κάθε πρόταση και την γράφουμε χωριστά. Ύστερα βρίσκουμε τις λέξεις που εισάγουν ή συνδέουν τις προτάσεις, συνδέσμους, αναφορικές αντωνυμίες, επιρρήματα κ.λ.π. Μετά από όσα μάθαμε δεν είναι καθόλου δύσκολο να αναλύσουμε μια περίοδο ή μια ημιπερίοδο. Εν συνεχεία ορίζουμε την κύρια ή τις κύριες προτάσεις. Έπειτα βρίσκουμε τη*

*συγγένεια ανάμεσα στις προτάσεις. Βρίσκουμε πρώτα το ρήμα ή τα ρήματα- για κάθε ρήμα υπάρχει μία πρόταση κύρια ή δευτερεύουσα. Εξετάζουμε τις δευτερεύουσες προτάσεις μία – μία και ακολούθως τις χαρακτηρίζουμε. Τέλος αναλύουμε γραφικά κάθε πρόταση χωριστά αν χρειασθεί.*

## **2. Να βάλετε τις ακόλουθες ιδέες σε σειρά, ώστε να εξασφαλισθεί η αλληλουχία της παραγράφου.**

1. Ο δρόλαπας έξω σάρωνε απ' άκρη σ' άκρη τον κάμπο και έκανε τους δρόμους αδιάβατους. Χίλιες φωνές και μύριοι χτύποι άλλαζαν στο λεφτό.
2. Πλάγιασα εκείνη τη νύχτα – φοβερή νύχτα του Δεκέμβρη – μέσα σ' ένα νερόμυλο του Τρουμπέ. Πλάγιασα μα δεν κοιμήθηκα.
3. Κατά τη χαραυγή όμως ησύχασαν τα πάντα και όταν σηκώθηκα, βρήκα το μυλωνά στο προσηλιακό, κοντά στη σταχτερή γάτα του, να μπαλώνει ένα τρυπημένο σακί.
4. Μόλις ξεθύμανε το αστραπόβροντο, άρχισε ο βόγγος του ανέμου κι έπειτα των κεραμιδιών ο θρήνος και των δέντρων ο δαρμός. Και στο μεταξύ πηδούσε άξαφνα αιματοπνίχτρα η φωνή της κουκουβάγιας, και κείνη πλάκωνε ανάρια ανάρια η κλαγγή της καμπάνας.

Ανδρέας Καρκαβίτσας

Ένα λάθος που εντόπισα σε πολλές εκθέσεις είναι η αδυναμία να γράψετε παραγράφους με δομή, στην οποία θα υπάρχει θεματική περίοδος, η οποία θα αναλύεται στη συνέχεια.

### **Διορθώστε τις παρακάτω παραγράφους. Τι αδυναμίες παρουσιάζουν;**

1. Π.χ. Όταν ένας άνθρωπος γνωρίζει τη γλώσσα του, έχει τη δυνατότητα ο λόγος του να διακρίνεται από σαφήνεια και πλούσιο λεξιλόγιο. Είναι πολύ όμορφο και ευχάριστο για έναν άνθρωπο να γνωρίζει ότι μπορεί να επικοινωνήσει με την ίδια ευκολία με το φίλο του και με έναν καθηγητή Πανεπιστημίου. Ακόμα, η καλή γνώση της γλώσσας τον βοηθά να αφομοιώσει οποιαδήποτε γραπτή πληροφορία, καθώς και να διαβάσει ό,τι θέλει χωρίς να του δημιουργούνται συνεχώς απορίες.
2. Ένας ακόμα λόγος για τον οποίο είναι απαραίτητο να μαθαίνει τη γλώσσα της χώρας του είναι για να μπορεί να διαβάσει τα έργα των συγγραφέων της πατρίδας του στο πρωτότυπο, για να καταλάβει και την παραμικρή λεπτομέρεια. Επίσης, σημαντικό είναι να μπορεί να μιλά κανείς άνετα τη γλώσσα του, για να καταλάβει τους ανθρώπους γύρω του, όταν μιλούν και εκφράζονται με το δικό τους προσωπικό τρόπο.

# Συνοχή παραγράφων

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στη συνοχή, τη **σύνδεση των προτάσεων των περιόδων**, ώστε το συγκεκριμένο κείμενο να έχει λόγο φυσικό, αβίαστο, λογικό. Με αντίστοιχο τρόπο, με αυτόν που γίνεται η σύνδεση των επιμέρους περιόδων στην κάθε παράγραφο, με αντίστοιχο τρόπο γίνεται και η σύνδεση των παραγράφων για το σχηματισμό ενός ενιαίου κειμένου.

**Βασικοί τρόποι σύνδεσης :**

## 1. Σύζευξη

α) Όταν έχουμε να συνδέσουμε **όμοιες ή ισοδύναμες ιδέες, λέξεις** χρησιμοποιούμε συνήθως τα εξής λεκτικά στοιχεία:

ακόμα, παράλληλα, εκτός από τα παραπάνω, επίσης, επιπλέον, εκτός από αυτά, κ.λπ.

β) Όταν έχουμε **ιδέες που η μια συμπληρώνει την άλλη**:

|                  |              |
|------------------|--------------|
| από το ένα μέρος | από το άλλο  |
| κατά πρώτο λόγο  | κατά δεύτερο |
| πρώτα - πρώτα    | ύστερα       |
| αφενός           | αφετέρου     |
| όχι μόνο         | αλλά και     |
| όπως             | έτσι κ.λπ.   |

## 2. Με διαζευκτικούς ή διαχωριστικούς συνδέσμους

Όταν έχουμε τη δυνατότητα ή να παραθέσουμε **δύο διαφορετικές απόψεις της ίδιας βασικής ιδέας**, χρησιμοποιούμε τους συνδέσμους:

|      |      |
|------|------|
| είτε | είτε |
| ούτε | ούτε |
| ή    | ή    |

## 3. Με αντιθετική σύνδεση

Όταν υπάρχει **σχέση αντίθεσης** στα νοήματά μας, χρησιμοποιούμε λέξεις και εκφράσεις όπως: όμως, αντίστροφα, ενώ, αντίθετα, από την άλλη πλευρά, αλλά, , απεναντίας, και όμως κ.λπ.

## 4. Με συμπερασματική σύνδεση, όταν η νέα περίοδος που εισάγεται είναι λογικό επακόλουθο της προηγούμενης

άρα, καταλήγοντας, με αυτόν τον τρόπο, επομένως, συνεπώς, ώστε, λοιπόν, σύμφωνα με τα παραπάνω, κατά συνέπεια, κ.λ.π.

## 5. Με τρόπο που να δίνεται έμφαση σε κάτι που έχει ήδη γραφτεί. Η έμφαση μπορεί να δοθεί με εκφράσεις όπως:

το σημαντικότερο απ' όλα, το κυριότερο όμως είναι, είναι αξιοσημείωτο ότι, αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα, είναι αξιοπρόσεκτο ότι, εκείνο που προέχει, θα ήθελα να τονίσω

## 6. Με φράσεις που μπορεί να λειτουργήσουν ως μεταβατικές μεταξύ των παραγράφων:

Ξεχωριστός λόγος, όμως, πρέπει να γίνει, είναι απαραίτητο να επισημανθεί, μ' αυτούς τους όρους, κ.λ.π.

## 7. Με αντωνυμίες: Αναφέρονται σε ουσιαστικά ή νοήματα των προηγούμενων προτάσεων.

Π. χ. ...Στο μινωικό πολιτισμό μεγάλη σημασία έχει ο διπλός πέλεκυς. Αυτός από βασικό εργαλείο καθημερινής χρήσης και όπλο, έγινε σύμβολο υπερφυσικής δύναμης...

## 8. Με επανάληψη του νοήματος που έχει προηγηθεί, μέσα από λέξεις ή φράσεις.

**Στα ακόλουθα παραδείγματα με ποιο τρόπο γίνεται η σύνδεση των περιόδων μεταξύ τους, καθώς και η μετάβαση από παράγραφο σε παράγραφο.**

1. Ζώντας το άτομο μέσα σε τέτοιες συνθήκες, αναγκάζεται να συνεργαστεί: *Η συνεργασία, όμως, για να είναι γόνιμη και εποικοδομητική, δεν πρέπει να γίνεται με τυχαία άτομα, αλλά οι συνεργάτες είναι ανάγκη να επιλέγονται με βάση κάποια κριτήρια. Όταν αυτά είναι σωστά, τότε τα άτομα και οι λαοί συνεργάζονται όχι μόνο προς το όφελος και το συμφέρον των ίδιων, αλλά και όλης της ανθρωπότητας.*

*Πρώτα απ' όλα πρέπει να έχουν κοινούς στόχους...*

2. Το ενδιαφέρον, κατά τη διαδικασία της μάθησης δε διατηρείται μόνο του, αλλά εξαρτάται από ορισμένες συνθήκες που αποτελούν κίνητρα τόσο για τη ανάπτυξη όσο και για τη διατήρηση των ενδιαφερόντων μάθησης. *Τέτοιες συνθήκες ή καταστάσεις που αποτελούν κίνητρα για μάθηση είναι πολλές και διάφορες. Μεταξύ τούτων μπορούμε να αναφέρουμε τις επιτυχίες, μικρές ή μεγάλες, που σημειώνει κάθε μαθητής.*

*Κάθε επιτυχία αποτελεί κίνητρο μάθησης και διατηρεί ζωννό το ενδιαφέρον του μαθητή για το πράγμα που μαθαίνει. Οι επιτυχίες δεν προκαλούν μόνο ικανοποίηση και δε συμβάλουν μόνο στη διεύρυνση των γνώσεων, αλλά συντελούν ακόμη και στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης του μαθητή. Η επιτυχία στη μάθηση ενός αντικειμένου είναι ανάγκη να είναι ευδιάκριτη για το μαθητή και να αποτελεί προσωπικό του κατόρθωμα. Μόνο τότε εννοείται το αντικείμενο μάθησης ως προσωπικός του σκοπός. Έτσι, εμπόδια που κρύβουν το φυσικό του ταλέντο και δεν επιτρέπουν να αποκτήσει ο μαθητής σπουδαιότητα εξαφανίζονται. Η εμπιστοσύνη στις δικές του δυνάμεις γίνεται μεγαλύτερη και μ' αυτή βελτιώνεται η σχολική του επίδοση.*

## **Έμφαση**

Αν η παράγραφός σας έχει επαρκή ανάπτυξη, ενότητα, καλή διάταξη και συνοχή, συγκεντρώνει όλες τις προϋποθέσεις να είναι καλή. Θα είναι, όμως, ακόμη καλύτερη, αν εκτός από αυτά τα στοιχεία έχει και έμφαση. Η έμφαση δίνεται αν **τις σημαντικότερες ιδέες της παραγράφου πς τοποθετείτε στην αρχή ή στο τέλος της παραγράφου ή τις αναλύετε δίνοντάς τους περισσότερο χώρο.**

*Π.χ. Εδώ και χιλιάδες χρόνια ο άνθρωπος δε χρησιμοποιούσε παρά μόνο τα γυμνά του χέρια για εργαλεία. Αυτά ήταν το μαχαίρι και το πιρούνι του, το σφυρί και η τανάλια, το ξίφος και το δρεπάνι. Αυτά έπιαναν την τροφή του, σκότωναν τους εχθρούς του, και έχτιζαν το σπίτι του. Μόνο η φυσική του δύναμη στεκόταν ανάμεσα σ' αυτόν και το θάνατο. Έτσι εκείνος που είχε τα πιο γερά χέρια είχε και τα καλύτερα εργαλεία. Τίποτα δε μετρούσε πιο πολύ από τη φυσική του δύναμη.*